MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta ta' l-14 ta' Dicembru, 2006

Citazzjoni Numru. 639/2004

Francis u Maria Dolores sive Doris konjugi Buhagiar

vs

Is-Segretarju tal-Ufficcju tal-President tar-Repubblika u l-Avukat Generali

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni pprezentata mill-atturi fl-20 ta` Awissu, 2004, li in forza taghha wara li ppremettew illi:

L-attur, is-Sur Francis Buhagiar kien impjegat bhala *chef*, permezz tal-kuntratt datat 26 ta` Settembru, 1997 hawn anness u mmarkat *'Dok. A'*, ghal dawn l-ahhar seba` (7) snin fl-Ufficcju tal-President tar-Repubblika, liema attivita` kien jizvolgi regolarment u illi fid-data ta` l-incident l-attur kellu seba` u hamsin (57) sena;

L-attur korra u wegga` fuq ix-xoghol f`incident li gara fil-kcina ta` Sant`Anton, liema incident sehh fit-18 ta` Settembru, 2003 fejn l-istess attur soffra dizabilita` permanenti u dana wara illi huwa zelaq fl-istess kcina;

Dan l-incident gara minhabba nuqqasijiet tal-konvenuti u d-danni gew kawzati minhabba nuqqasijiet da parti taghhom u peress illi l-konvenuti gew inutilment interpellati sabiex jersqu ghal likwidazzjoni u l-hlas tad-danni sofferti mill-attur;

Talbu lill-konvenuti jghidu ghaliex din l-Onorabbli Qorti m`ghandhiex:

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi ghall-korriment ta` l-attur huma responsabbli unikament il-konvenuti solidalment jew min minnhom;

2. Tillikwida d-danni hekk sofferti okkorendo bil-hatra ta` periti;

3. Tikkundanna lill-konvenuti solidalment jew min minnhom ihallsu d-danni hekk likwidati;

Bl-ispejjez inkluz dik ta` l-ittra ufficcjali datata 13 ta` Mejju, 2004 u bl-imghax mid-data ta` l-incident kontra l-konvenuti illi minn issa huma ngunti in subizzjoni.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti li in forza taghha eccepew illi:

1. Preliminarjament il-konvenut Avukat Generali mhux legittimu kuntradittur f`dawn il-proceduri u ghandu jkun liberat mill-osservanza tal-gudizzju ai termini tal-artikolu 181B(2) tal-Kap. 12, kif ukoll peress li hu qatt ma mpjega lill-attur u l-attur qatt ma kien fis-servizz tieghu.

2. Preliminarjament ukoll u minghajr pregudizzju ghas-suespost, in-nullita` tac-citazzjoni u dan ai termini tal-artikolu 156(1a) tal-Kap. 12, stante li l-atturi ma taw l-ebda dettalji dwar l-allegati nuqqasijiet da parti tal-konvenut

Segretarju tal-President, li allegatament, minhabba fihom, ir-rikorrent Francis Buhagiar zelaq u wegga`, u li allura, minhabba fihom, ghandu jinzamm responsabbli ghall-incident in kwistjoni.

3. Fil-mertu, l-attur Francis Buhagiar waqt li jrid igib prova dwar l-incident imsemmi fic-citazzjoni, allegatament zelaq waqt li kien qed jaqdi dmirijietu bhala kok fl-impjieg tal-konvenut Segretarju tal-President. Il-konvenut Segretarju tal-President ma jistax jinzamm responsabbli tieghu peress li hu dejjem mexa sewwa u m`ghamel xejn li jista` jinzamm responsabbli taghha minhabba dan l-incident.

4. Fi kwalunkwe kaz trid tingieb prova tal-allegata inabilita` tal-attur ghall-impieg bi qliegh wara l-incident, kif ukoll tad-dhul tieghu. Triq tkun stabbilita` wkoll, permezz ta` periti mahtura mill-Qorti, l-allegata dizabilita` permanenti tal-attur.

5. Fi kwalunkwe kaz l-allegazzjonijiet tal-attur Francis Buhagiar huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u t-talbiet tal-atturi ghandhom ikunu michuda bl-ispejjez kontra taghhom.

Rat id-dikjarazzjonijiet guramentati tal-partijiet;

Rat l-affidavits prodotti bhala prova;

Semghet il-provi li ressqu l-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezebiti;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat li l-kawza thalliet ghal-lum ghas-sentenza fuq l-ewwel talba tal-atturi;

Ikkunsidrat;

Jirrizulta illi b`kuntratt iffirmat fis-26 ta` Settembru, 1997, l-attur gie impjegat bhala kok biex irendi servizzi fir-residenza ufficcjali tal-President tar-Repubblika, gewwa l-

Palazz ta` San Anton f`H`Attard. Fit-termini tal-kuntratt, l-attur *"will act in all respects according to the instructions or directions given to him by a senior Government official delegated for the purpose by the secretary to the President"*.

Fit-18 ta` Settembru, 2003, l-attur dahal ghax-xoghol bhas-soltu, u mar jirraporta lis-Sur Oscar Adami, l-ufficcjal governattiv ingarigat mill-Palazz. Dan tal-ahhar infurmah li dak inhar ma kien hemm hadd ghal ikel u li l-President kien imsiefer; qallu biex jiehu hsieb inaddaf il-kcina. Fil-palazz ma kienx hemm fattigi u l-hasil tal-attrezzaturi u l-accessorji, kif ukoll tal-istess kcina, kienet fdata f`idejn it-tlett koki impjegati. Il-koki kienu gew assenjati dawn id-doveri zgur mill-1994, u minn dak inhar, jekk mhux min qabel, kienu responsabbli wkoll mill-igiene fil-kcina. Dan it-tip ta` xoghol kien regolat wkoll bi ftehim kollettiv bejn l-ufficcju tal-President u l-ghaqda li kienet tiehu hsieb l-interessi tal-impjegati fil-Palazz; skond il-ftehim kollettiv, il-koki jridu jzommu l-kcina nadifa u jkunu responsabbli ghall-igiene.

L-attur, wara li gie mitlub jnaddaf il-kcina, mela l-bramel tal-art bl-ilma, u tefa` l-ilma fl-art u beda joghrok l-art bl-ixkupa; l-ilma beda jigbdu u jimbutah lejn it-toqba tad-drenagg. Waqt li kien qed jahsel l-art huwa zelaq, ghola minn saqajh u gie fl-art fuq daru. L-attur jghid li hu baqa` jbati minn dizabilita` permanenti li qed taffettwalu l-prospetti ta` impieg.

Dwar ir-responsabbilita` ghall-incident, din il-Qorti ma tarax illi tista` ssib xi tort fil-konvenut ghal dak li gara. Kuntrarjament ghal dak li allega l-attur, it-tindif tal-kcina kien ilu jsir mill-koki tal-palazz zgur milll-1994, u z-zamma tal-igiene fil-kcina kienet ukoll fost id-duties tal-kok skond il-ftehim kollettiv, li, ghal dak li huma kondizzjonijiet tal-impieg, jorbtu zgur lill-haddiema milquta b`dak il-ftehim (ara <u>"Sammut vs Vassallo noe"</u>, deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fid-19 ta` Mejju, 2000, u <u>"Paris et vs Maltacom plc"</u>, deciza minn din il-Qorti fis-7 ta` Ottubru, 2004). Kwindi, ma rrizultax li l-attur kien qed jaghmel xoghol barra mid-doveri tieghu.

Ovvjament, jibqa` xorta obbligu ta` min ihaddem biex jipprovdi *"a safe system of work"*, pero`, f`dan il-kaz ma jirrizultax li l-konvenut naqas f`dan l-obbligu. L-attur kellu jahsel l-art tal-kcina u gie pprovdut bl-attrezzi normali li wiehed juza ghal dan ix-xoghol. Ma kienux xi attrezzi fihom infushom perikoluzi, u l-attur kellu jinqeda bihom kif persuna ta` intelligenzja normali hi soltu li tuzhom. Biex tahsel l-art, hemm bzonn li l-art tigi mxarba bl-ilma, u peress li kulhadd jaf li art imxarba, ftit jew wisq, tizloq, sta ghal min ikun qed jahsel l-art biex joqghod attent. Ix-xoghol ta` hasil tal-art mhux xi xoghol kumplikat, jew fih innifsu perikoluz li jehtieg supervizzjoni, izda hu xoghol li fih, min ikun qed jaghmlu, irid juza dak il-minimu ta` attenzjoni li hu soltu juza fi hwejjeg tieghu stess. Hu mistenni li min ikun qed jaghmel dan ix-xoghol, tal-anqas, juza dik l-attenzjoni li soltu juza *quam suis rebus*, u jekk jinora anke dan il-minimu ta` obbligu, ma jista` jwahhal f`hadd jekk mhux fih innifsu.

Hu veru li, min ihaddem, hu obbligat ukoll li jipprovdi kontra l-aljenazzjoni tal-attenzjoni, prudenza u ghaqal li jaqghu fiha l-haddiema u li hafna drabi hi indotta mill-istess natura tal-attivita` industrijali (ara <u>"Grech vs Farrugia"</u>, deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fis-7 ta` Dicembru, 1994), pero`, mhux biss, f`dan il-kaz, ix-xoghol hu wiehed baziku u min natura tieghu semplici, izda wkoll huwa dejjem obbligu tal-haddiem li joqghod attent waqt l-ezekuzzjoni ta` xogholu (ara <u>"Sciriha vs O`Flaherty noe"</u>, deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Kummerc fil-5 ta` Mejju, 1994). Din il-Qorti ma ssib ebda kontribuzzjoni ghall-incident f`min ihaddem, u dak li gara sehh biss konsegwenza tan-nuqqas tal-attur li juza dak il-minimu ta` attenzjoni mistenni minnu.

Ma jirrizultax li l-art tal-kcina in kwistjoni kienet tizloq izzejjed jew kellha xi perikolu iehor inerenti fiha, lanqas li l-attrezzi provduti kienu difettuzi jew miksura, u kwindi, lanqas b`riferenza ghal dawn ma din il-Qorti tista` tadebita` xi responsabilita` lill-konvenut. Il-grad ta` responsabilita` ta` min ihaddem hu wiehed gholi u hafna hu mistenni minnu biex jisalvagwardja s-sahha u s-

sigurta` tal-haddiema tieghu, pero`, mhix assoluta u lanqas ma hi indipendenti minn xi forma ta` nuqqas li jrid jigi attribwit u ippruvat fil-kuntest ta` min ihaddem. Ir-responsabilita`, fis-sistema taghna, hi *"fault based"*, u fin-nuqqas ta` prova ta` negligenza fil-konfront tal-konvenut, din il-Qorti ma tistax takkoljih bir-responsabilita` ghall-incident. Kif osservat l-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-kawza "Bugeja vs Montanaro Gauci noe", deciza fl-14 ta` Mejju, 2004.

"Is-sistema guridika taghna ma tipprospettax it-teorija ta` "strict liability" fejn id-datur tax-xoghol jaghmel tajjeb ghad-danni subiti mis-subaltern tieghu indipendentement mill-htija tal-istess impjegat, kif gie ritenut f`pajjizi esteri, in kwantu l-ligi taghna tehtieg l-element ta` negligenza fl-intervent attiv jew passiv tad-datur tax-xoghol liema nuqqasijiet jistghu jwasslu ghal dikjarazzjoni ta` responsabbilita`".

F`din il-kawza, il-Qorti ma tirriavviza ebda nuqqas da parti tad-datur tax-xoghol, u l-post tax-xoghol kien wiehed *"safe"* ghal min kien qed jaghmel ix-xoghol li kien qed jaghmel l-attur fil-hin tal-incident.

La darba l-ewwel talba sejra tigi michuda, m`hemmx lok li l-kawza tikkompla ghas-smiegh fuq id-danni, u kwindi t-talbiet kollha tal-atturi ghandhom jigu michuda.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, tiddisponi mill-kawza billi tichad it-talbiet tal-atturi, bl-ispejjez tal-kawza kontra taghhom.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------